

Πρίαμος και Αχιλλέας - Ικεσία και έλεος

Μια από τις πιο συγκλονιστικές σκηνές -αν όχι η πιο συγκλονιστική- τής Ιλιάδας τού Ομήρου, είναι αυτή που περιγράφεται στην τελευταία ραψωδία (Ω) τού επικού αυτού έργου, όπου ο Πρίαμος μεταβαίνει στην σκηνή τού Αχιλλέα για να ζητήσει το πτώμα τού νεκρού του γιου, Έκτορα.

Περιληπτικά το προηγούμενο ιστορικό: Ο Αχιλλέας, λόγω διένεξής του με τον αρχιστράτηγο Αγαμέμνονα, αρνείται να πολεμήσει. Η απουσία του είναι πλήγμα για τούς Έλληνες και κάνει τούς Τρώες να αναθαρρήσουν. Ο αδελφικός του φίλος Πάτροκλος, τον πείθει να τού δώσει την πανοπλία του, έτσι ώστε να νομίσουν οι Τρώες ότι ο Αχιλλέας μπήκε στην μάχη και να τρομάξουν. Ο Έκτορας, γιος τού βασιλιά τής Τροίας, Πρίαμου, σκοτώνει τον Πάτροκλο, νομίζοντάς τον για τον Αχιλλέα. Γύρω από το νεκρό σώμα τού Πάτροκλου γίνεται μάχη και στο τέλος οι Έλληνες κατορθώνουν να το πάρουν, αλλά ο Έκτορας τού έχει πάρει την πανοπλία. Ο Αχιλλέας θρηνεί τον θάνατο τού φίλου του και ορκίζεται εκδίκηση, επιδιώκοντας μονομαχία με τον Έκτορα. Ο Πρίαμος προσπαθεί ανεπιτυχώς να αποτρέψει τον γιο του από το να βαδίσει προς τον βέβαιο θάνατο. Ο Αχιλλέας κερδίζει την μονομαχία και σκοτώνει τον Έκτορα, παίρνοντας πίσω την πανοπλία του. Ακολουθώς, δένει το άψυχο σώμα τού Έκτορα στο άρμα του και το περιφέρει σέρνοντάς το γύρω από τα τείχη τής Τροίας, ενώ στην συνέχεια το μεταφέρει στο ελληνικό στρατόπεδο.

Στην ραψωδία «Ψ» (μετάφραση Νίκου Καζαντζάκη και Ιωάννη Κακριδή), την ώρα που ο Αχιλλέας θρηνεί τον Πάτροκλο, ο συντετριμμένος γέροντας Πρίαμος, συγκεντρώνει όλα τα ψυχικά του αποθέματα και αποφασίζει να επισκεφθεί τον Αχιλλέα και να τον παρακαλέσει να τού παραδώσει το πτώμα τού γιου του ...

Μη με κρατάτε, φίλοι, αφήστε με, κι ας με πονάει η καρδιά σας, να βγω απ' το κάστρο μόνος, στ' άρμενα τ' Αργίτικα να φτάσω, και να προσπέσω στον ανήμερο, στον άγριο ετούτον άντρα· μπορεί και να ντραπεί τα χρόνια μου, μπορεί τα γερατιά μου να συμπονέσει ότι είναι γέροντας κι ο κύρης ο δικός του, που τον γεννούσε και τον έθρεφε, βαρύ κακό να γένει στους Τρώες, μα εμένα

*απ' όλους πότισε τα πιο πικρά φαρμάκια ότι τόσους γιους τρανούς μου
εσκότωσε πα στον ανθό της νιότης.*

*Για όλους αυτούς βαριά κι αν πόνεσα, μα δε χτυπιέμαι τόσο, ως για τον έναν,
που η λαχτάρα του στον Άδη θα με σύρει, τον Έκτορα! Αχ, ας ήταν να 'σβηνει
μες στα δικά μου χέρια! Καν τότε οι δυο μας θα χορταίναμε και βογγητό και
θρήνο, ατός μου εγώ κι η που τον γέννησε βαριόμοιρή του μάνα...*

Στην ραψωδία «Ω», ο Πρίαμος, με θεϊκή παρέμβαση, μεταβαίνει απαρατήρητος
στο ελληνικό στρατόπεδο, μπαίνει στην σκηνή τού Αχιλλέα κι αφού γονατίζει
μπροστά του, τού φιλά τα χέρια...

*Και μπαίνει ο μέγας Πρίαμος άνωστος, τον Αχιλλέα ζυγώνει, τα δυο του πιάνει
αμέσως γόνατα, και τ' αντροφόνα χέρια, τα φοβερά, φιλεί, που του 'χανε
πολλούς υγιούς σκοτώσει.*

*Σε συφορά βαριά πώς έπεσε κανείς, που τύχει κάποιον να 'χει σκοτώσει μες στον
τόπο του, και σε άλλες χώρες φτάνει, σε πλούσιου αρχόντου σπίτι, κι όλοι τους
σαστίζουν που τον βλέπουν παρόμοια κι ο Αχιλλέας εσάστισε να ιδεί τον Πρίαμο
ομπρός του...*

Θυμίζει στον Αχιλλέα, πως έχει κι αυτός πατέρα που προσμονεί να δει τον γιο του
ζωντανό, ενώ ο ίδιος έχει χάσει τα περισσότερα απ' τα παιδιά του, ανάμεσά τους
και το «ξεχωριστό». Τον παρακαλεί να τού επιτρέψει να τιμήσει όπως αρμόζει τον
νεκρό Έκτορα. Τον ικετεύει να τον συμπονέσει και να δείξει έλεος,
αναλογιζόμενος ότι έφτασε στο σημείο να φιλήσει το χέρι που σκότωσε τον γιο
του...

*Βάλε στο νου, Αχιλλέα θεόμορφε, τον κύρη το δικό σου, ενός καιρού 'μαστε,
στην τελείωση των γερατιών των έρμων. Μπορεί κι αυτός απ' τους γειτόνους
του να τυραννιέται γύρα, κι ούτε ένα απ' το κακό κι απ' το άδικο διαφεντευτή
δεν έχει.*

Μα εκείνος, ζωντανός ακούγοντας πως είσαι, αναγαλλιάζει βαθιά στα φρένα, και νυχτόμερα τον δυναμώνει η ελπίδα, τον ακριβό του γιο πως κάποτε θα ιδεί απ την Τροία να γέρνει. Μα εγώ ο τρισάμοιρος, που αξιώθηκα τους γιους τους πιο αντρειωμένους στην Τροία να κάνω την απλόχωρη, και δε μου απόμεινε ένας!

Είχα πενήντα γιους, σαν έφτασαν οι Αργίτες εδώ πέρα· οι δεκαεννιά απ' την ίδια εβγήκανε κοιλιά, τους άλλους όλους μες στο παλάτι μου τους γέννησαν άλλες γυναίκες που 'χα. Οι πιο πολλοί απ' τον Άρη εχάθηκαν τον άγριο, και τον έναν, ξεχωριστό, που μου παράστεκε την Τροία και μας τους ίδιους, την πατρική του γη ως διαφέντευε, τον σκότωσε πριν λίγες μέρες, τον Έκτορα. Για χάρη του στα πλοία σας φτάνω τώρα, να τον λυτρώσω με την άμετρη την ξαγορά που φέρνω.

Έλα, σεβάσου τους αθάνατους, συμπόνεσε και μένα, τον κύρη σου, Αχιλλέα, θυμάμενος πιο αξίζω εγώ συμπόνια· τι εβάστηξα ό,τι δεν εβάστηξε κανείς θνητός στον κόσμο, του αντρούς που τους γιούς μου εσκότωσε το χέρι να φιλήσω!

Ο σκληρός Αχιλλέας συγκινείται απ' τα λόγια τού τραγικού γέροντα βασιλιά. Θρηνούν και οι δυο για τα αγαπημένα τους πρόσωπα που χάθηκαν. Αμέσως μετά τον σηκώνει από κάτω με σεβασμό, λέγοντάς του συμπονετικά, αλλά και με θαυμασμό...

Άμοιρε εσύ και που ποτίστηκες πικρά φαρμάκια τόσα! Μονάχος να 'ρθεις πώς το βάσταξες στ' Αργίτικα καράβια, τον άντρα ν' αντικρίσεις, που άμετρους και ψυχωμένους γιους σου σου χάλασα; Καρδιά από σίδερο στα στήθια αλήθεια κλείνεις! Μον' έλα, στο θρονί για κάθισε, και τους καημούς μας όλους να γαληνέσουν ας αφήσουμε, κι ας καίγεται η καρδιά μας· όχι, δε βγαίνει τίποτα όφελος απ' το φριχτό το κλάμα...

Ο Αχιλλέας, αφού μεσολαβούν στιγμές έντασης, τελικά αποφασίζει να παραδώσει τον νεκρό Έκτορα στον Πρίαμο κι αφού παραγγέλνει στους υπηρέτες να πλύνουν και να ετοιμάσουν το σώμα τού νεκρού, απολογείται θρηνώντας στον Πάτροκλο

για την πράξη του αυτή...

Μη μου χολιάζεις, όχι, Πάτροκλε, σα μάθεις και στον Άδη το θείο τον Έκτορα πως λύτρωσα και δίνω πίσω ότι όσα μου 'δωσε ο κύρης του γι' αντίμεμα του πεταμού δεν είναι. Και συ απ' αυτά θα πάρεις, έννοια σου, το μερτικό που πρέπει.

Στην συνέχεια ανακοινώνει την απόφασή του στον Πρίαμο...

Ο γιος σου, Πρίαμε, πια λυτρώθηκε, το θέλημα σου εγίνη, κι απά στο στρώμα τώρα κείτεται· θα τότε ιδείς κι ατός σου ευτύς ως φέξει, κουβαλώντας τον· καιρός για δείπνο τώρα... Ομπρός λοιπόν, σεβάσμιε γέροντα, κι εμείς να φάμε τώρα, κι έχεις καιρό να κλάψεις έπειτα τον ακριβό το γιο σου, στο κάστρο ως θα τον μπάσεις' κλάματα -αλλά στ' αλήθεια αξίζει!

Ο Πρίαμος ζητά μια τελευταία χάρη: Να τού δωθεί ο απαιτούμενος χρόνος για την νεκρική τελετή, αιτούμενος πολεμική εκχειρία κατά το διάστημα αυτό...

Αν να με αφήσεις θες τον Έκτορα τον αντρειανό να θάψω, αυτό, Αχιλλέα, να κάνεις, κι άμετρη θα σου χρωστούσα χάρη: Κλεισμένοι στο καστρί βρισκόμαστε, το ξέρεις, κι είναι αλάργα τα ξύλα απ' το βουνό ως να φέρουμε, κι οι Τρώες δειλιούν περίσσια.

Μέρες εννιά μες στο παλάτι μου θα τον μοιρολογούμε, στις δέκα πάνω θα τον θάψουμε κι η μακαριά θα γένει, μετά, στις έντεκα, από πάνω του θ' ασκώσουμε μνημούρι, και πια στις δώδεκα στον πόλεμο θα μπούμε, αν είναι ανάγκη.

Ο Αχιλλέας, κάνει σεβαστό και δεκτό κι αυτό το αίτημα τού γέροντα Πρίαμου, υποσχόμενος να μην πολεμήσουν οι Έλληνες, για όσο διάστημα θα διαρκούν οι νεκρικές τιμές...

Και τούτα θα σου γίνουν, γέροντα, καθώς τα θέλεις τώρα· θα ορίσω να σκολάσει ο πόλεμος όσον καιρό γυρεύεις.

[Το ακόλουθο απόσπασμα από την ταινία «Τροία» καταφέρνει ίσως σε ικανό βαθμό να αποδώσει το κλίμα, αν κι επί το πλείστον η ταινία, δεν είναι τίποτε άλλο από μια κλασική αμερικανιά, με «φρου φρου κι αρώματα», που δεν έχει καμμία διάθεση για πιστή αναπαράσταση τών όσων αναφέρονται στην Ιλιάδα]